כו: ביצד מערימין פרק חמישי תמורה

שמע מינה מדר' יוחנן תלת ש"מ יש דיחוי ברמים. ויש ספרים דגרסי ש"מ קדושת דמים מדמה וי"מ מדמה את התמורה דאינה קריבה כדאמר ותמורתה כיולא בה ולא נראה שהרי בפ' בתרא דכריתות (דף מ:) גבי מעמא מקדש עשיר שהפרים קן לכבשתו והעני הואיל ונדמה ידמה וקאמר עלה[1] ש"מ תלת ש"מ קדושת דמים מדמה והתם ליכא לפרושי מדמה התמורה דהא אין תמורה בעופות אלא ודאי הכי פירושא כמו יש דיחוי בדמים כלומר אפילו בדבר שאין בו אלא קדושת דמים וא"ת מ"מ אינו מתורץ התם דהא לא שייכא קדושת דמים בעופות דהא קיימא לן [2](שקנים פ"ד מ"ט) דאין בעופות פדיון י"ל דהתם ה"פ ש"מ יש דיחוי אפילו בדבר דליתא ביה קדושת הגוף וה"ה אפילו קדושת דמים אין בה כההיא דמעמא מקדש עשיר שהפרים קן כו' וא"ת מאי קמ"ל ר' יוחנן טולהו נמי שמעינן בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף לח.) על המפרים נקבה לפסחו וקאמר עלה ש"מ תלת כו' וא"כ מאי אי[3] קמ"ל ר' יוחנן וי"ל משום דפליגי תנאי בבעלי חיים אי נדחין אי לא ואשמועי' דר' יוחנן אית ליה כמ"ד בעלי חיים נדחין וא"ת מאי קאמר ש"מ יש דיחוי בדמים וש"מ דיחוי דמעיקרא הוי דיחוי כיון דשמעינן דיחוי מעיקרא היינו קדושת דמיס וי"ל דאשכחנא שפיר דיחוי[4] מעיקרא יש[5] קדיש קדושת הגוף כגון מומר שאכל חלב והפרים קרבן עליו וחזר בו דהוי דיחוי מעיקרא [6]קדושת הגוף שהרי אין הדיחוי על ידי קרבן אי נמי ההיא דפרק התערובות (זבחים דף עח.) דתנן דם שנתערב במים אם יש בו מראה כם כסר ודייק עלה בגמ' ת"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם אבל אם נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל ואע"ג דיש בו מראה דם וכה"ג מצינו דיחוי מעיקרא בקדושת הגוף וא"ת כיון דאמר ר' יוחנן גופיה בפ"ק דזבחים (דף יג:) ובפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז.) אכל חלב והפרים קרבן והמיר דת וחזר בו הואיל ונדחה ידחה נימא אכל חלב והמיר דת והפרים קרבן ואשמעינן דנותנת טפי דאפי' דחוי מעיקרא הוי דחוי וי"ל [7]משום אידך דאמר התם אכל חלב והפרים קרבן ונשתנה וחזר ונשתנה נקבע נמי הכי דבהיא לא מצי למיתקט נשתנה והפרים קרבן דשוטה אין בהפרשתו כלום וא"ת היכי מצינו למימר דרבי יוחנן אית ליה דיחוי מעיקרא הוי דיחוי התמר בפ' שני שעירי (יומא דף סד.) [8]דטעמא דבעלי חיים אינן נדחין דליף ממחוסר זמן ואידך ממחוסר זמן לא אחזי הא אחזי משמע דהא [9]דקסבר דבעלי חיים נדחין ס"ל דאין דחיה אלא היכא דאחזי מעיקרא וא"כ מנא ליה דדיחוי מעיקרא הוי דיחוי וי"ל דיש שם שיטה אחרת [10]דבעלי חיים אינן נדחין מקרא דמוס בם לא ילנו ולא ילפינן ליה ממחוסר זמן ולפ"ז מצינו למימר דאית ליה דחוי מעיקרא הוי דחוי והא [11](דהוה קאמר) התם מחוסר זמן לא איחזי דאמר רבי אושעיא מעמא מקדש עשיר שהפרים קן לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה וקאמר עלה ש"מ תלת כו' דקאמר המפרים נקבה לפסחו וילדה זכר הוא עצמו קרב פסח ונימא הואיל ונדחה ידחה והתם קשה טובא מדא מדפריך לרבי אושעיא נפרוך נמי אמילתא דר' יוחנן ועוד אדמוסיף ליה מר"ש נפייעה מרבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרי תרעה עד שתמתא ותמכר ויביא בדמיה פסח ונהי נמי דהכי יג) קמשני מ"מ מה ס"ד דמקשה וכי לא הוה ידע שיתכן לו כן ועוד אדפריך מר"ש דבריתא נפרוך דפיקרן לעולי ואלו קדשים (דף יח:) דתנן בהדיא המפרים נקבה לפסחו וילדה זכר יראה כו' רבי אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה [12]וי"ל דס"ל דמקשה דטעמא דר"ש דאמר במפרים נקבה לפסחו וילדה זכר דהוא עצמו קרב פסח היינו משום דאזיל לטעמיה דאמר בפ' ואלו קדשים (דף יט:) גבי הא דתנן המפרים נקבה לאשם יראה כו' ר"ש אומר תמכר שלא במום ופריך בגמ' עלה למה לי תמתא תמכר שלא במום דכיון דלא חזי למילתיה היינו מומו ומשני א"ר יהודה אמר רב היינו טעמא דאמר מגו דנחתא לה קדושת הגוף וטעמא דר"ש מפרש דסבר דכל מידי דלא חזי לגופיה לא נחתא לה קדושת הגוף ומ"ש פרץ מר"ש אהיא דמעמא מקדש עשיר שהפרים קן דלית בה קדושת הגוף וליכא למימר דקאמר המפרים נקבה לפסחו ולילה זכר הוא עצמו קרב פסח ונימא הואיל ונדחה ידחה והתם קשה טובא מדא מדפריך לרבי אושעיא נפרוך נמי אמילתא דר' יוחנן ועוד אדמוסיף ליה מר"ש נפייעה מרבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרי תרעה עד שתמתא ותמכר ויביא בדמיה פסח ונהי נמי דהכי יג) קמשני מ"מ מה ס"ד דמקשה וכי לא הוה ידע שיתכן לו כן ועוד אדפריך מר"ש דבריתא נפרוך דפיקרן לעולי ואלו קדשים (דף יח:) דתנן בהדיא המפרים נקבה לפסחו וילדה זכר יראה כו' רבי אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה [13]וי"ל דס"ל דמקשה דטעמא דר"ש דאמר במפרים נקבה לפסחו וילדה זכר דהוא עצמו קרב פסח היינו משום דאזיל לטעמיה דאמר בפ' ואלו קדשים (דף יט:) גבי הא דתנן המפרים נקבה לאשם יראה כו' ר"ש אומר תמכר שלא במום ופריך בגמ' עלה למה לי תמתא תמכר שלא במום דכיון דלא חזי למילתיה היינו מומו ומשני א"ר יהודה אמר רב היינו טעמא דאמר מגו דנחתא לה קדושת הגוף וטעמא דר"ש מפרש דסבר דכל מידי דלא חזי לגופיה לא נחתא לה קדושת הגוף ומ"ש פרץ מר"ש אהיא דמעמא מקדש עשיר שהפרים קן דלית בה קדושת הגוף וליכא למימר דבריו קיימין דליהוי תמורה עולה ושלמים קמ"ל דלא: מי שאמר על בהמה אחת הרי זו תחת זו אז אתא זו תחת זו חמורתו זו אז זו חלופי זו הרי זה לשון חמורה. דתמורה וחליפין כתיב בפירוש לא יחליפנו ולא ימיר אבל אמר זו תהא מחוללת על זו אין זו לשון חמורה ולא לקי: ואם היה הקדש בעל מום. ואמר זו מחוללת על זו: יצא לחולין. ונכנס זו תחתיו דהוי

[1] ב א ב מיי' פ"ג מהל' תמורה הלכה ג:
[2] א ג מיי' שם פ"ב הלכה ח:
[3] כב ד מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה ח ט:
[4] כג ה מיי' שם הלכה ז:

מוסף רש"י

קדושת דמים נדחה. יש תורת דיחוי בדבר שאינו קדוש אלא לגמרי, כגון זו שמתחילה לא הקדישה אלא לגמרי שנתמיר ויקרבנו דמי אלו, שהרי ליקרב לחצאין לא היתה ראויה ואפילו הכי אל עליה תורת דיחוי לדמות מעל המזבח לגבוה ולא אמרינן אין דיחוי אלא בדבר שהוקדש לגופו ליקרב (קדושין ו: וכריתות פסחים צח וזבחים יב. וכריתות כז.) דהואיל ונתמר ידחה, ואי תימא אין דיחוי בקדשים אלא הקדש לגופו ונדחה מהקריב, אבל קדושת דמים לא אלא לגמרי לגמרי היה תורת דיחוי, ואי אמרת לא שעת הכשר הקרבה כגון בהמה דמזר ולקח אליה מקרב (פסחים שם). בעלי חיים נדחין. בהמה שנתמתה בחיים דחייה דיחוי גמור, אלא לכשנתאית לתת שהיתה דחייה, אינה קריבה אלא רושה (פסחים צח.) אם נתמו ידמו לעולה ואינה ל"ד (יומא סב.) אין דיחוי אלא כשמוטעין אבל בעלי חיים שנדחו אחרים ונרפאין, ונדחייה קריבה כך בהמה כשחזר ונקח אליה (קדושין ו:). דיחוי מעיקרו. כגון זו שמתחילת הקדישה לא נראית ליקרב, ואינה למ"ד דפליג ואמר אין דיחוי אלא בנראה ונדחה (שם). אין זו תמורה. לא אמר כלום, שאין קרבן שמים שמתחלל (בכ"מ נז:), וצריך לעשות לו דמים. אם אין לו של מולין יפה כשל הקדש, מוסיף עליה מעותיו עד כדי דמי הקדש (שם).

שיטה מקובצת

[6] ש"מ בע"ח נדחין דש"מ קדושת דמים מדחה דש"מ דחוי מעיקרו הוי דחוי אמר: [7] תיקו. בדוב ספרים תוספסים כאן פיסקא ואם משאמר (אמורתם) (הרי זו) שלמים כו' פשיטא אבר רב פפא כו' אז: [8] זו חליפי זו אות ת' נמחק: [9] לעשות לו דמים: [10] אמר חליפי זו אות ת' נמחק: [11] דעתך דתתח לישנא: [12] פיפא. ל"א קדשים בה"כ (מו' מיחסדי פרידון והתניא קרבן יצאו קדשי בדה"כ שאינן קרבן: [13] לעולם ולא חייל עלה אלא קדושת דמים דדמי כאילו מקדיש חצי דמיה ומדחה אחרת הבאה מכחה כגון תמורתה דאמר ותמורתה ביוצא בה נדחה מעל המזבח דלא קריבה לעולם וה"נ בבריתא דקדושת דמים מדחה דקתני ותמורתה ביוצא בה ל"א קדושת דמים מדחה כשאינה ראויה לגופה כגון הני דאקדשיה אלא לדמי ומדחה לה מכוחה לעולם (דלא). כך מצאתי בר"ש כה"י דתנה ס"ד דלא הוי דחוי לגמרי אלא: [9] תמורה דתריהיה כי: [10] חיילא כו אמרינן אין קדושת תמורה חיילא אא"כ בהתם קדש לפניו והשתא אח"ל דקדושתו חייל כה"ג הי חייל בדישא. תמורה נהנת. ברש"י כה"י בכל הקדשים אבל מעשר בחולין ולא בקדשים: [14] מאי דבמשנה: [15] מעיקרו דקדיש קדושת: [16] דהכי דחה ס"מ תיבת קמשני נבחק: [17] ליה דטעמא. על תיבת מרבי נרשם למעלה שני נקודות להורות בהגהה אליעזר ל"ש ונמחק ושיין בקדושין (דף ז) בתוס': [18] במנין. נליון תוד כאי אמר בסמנך חציה תמורה וחציה מעשר אלא תרוייהו לא חיילא עד שישער כמו דפי' בקונטרס ונראה דכשהעבור העשירי אמר בריאה דוכי תהא חציה עולה וחציה מעשר ואמר כולה עולה דאפילו לר' יוסי דאמר בעולה ושלמים חיילא תרוייהו הכא מודה שהקרב עולה דקדושתה חמורה שכן כליל וקדושתה על פיו משא"כ במעשר ואף על גב דאמר לעיל דברי הרב כו' ה"מ בבכור ועולה שקדושתם שוה וה כליל וזה קדושתו מרחם אבל עולה ומעשר לא. לשון הריי ז"ל בבליון:

[1] ל"ל דכתיב ספרים גרסי גם כתן פשיטא וכו' ת"ר פפא לא נגרסא לעיל (דף כה סע"ב).

[2] ד) קדושת דמים מדחה. המקדיש בהמה לדמים בשעה שאינה ראויה לגופה כגון הכא דכי אקדשה לפלגא לא אקדשה אלא לדמי ומדמי לה ממזבח לעולם ה) ס"ד דלא חייל דיחוי אלא אמידי דאקדשיה למזבח ונדחה: **בעלי חיים נדחין.** ואע"ג דהדר מיחדו לעולם משום דיחוי קמאי: **דיחוי מעיקרא.** כגון זו שמתחלת הקדשה נדחית הוי דחוי ופלוגתא היא דאיכא למ"ד (סוכה לג.) נראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה אבל דיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי: **אליה עולה ואליה מעשר דברי הכל עולה קריבה.** אפילו נתכוון מתחלה לכך דלא חשיבא מילתא בתריתא מידי דאין מעשר קדוש כה"ג אלא דרך מנין ו) ויהא הוא עשירי וה"ה נמי אם אמר אליה עולה ואליה תמורה לא חיילא תמורה לגבי עולה דלא קאי שום בהמה גביה שהוא מיתר בה: **אלא אליה מעשר ואליה תמורה.** ח) ותרוייהו כי הדדי מינהו הי חייל ט): תמורה נוהגת בכל: **מתני' מחה זו תמורה זו חליפי זו.** לשון תמורה מינהו: **מחוללת.** לשון חילול הוא ולא אמר כלום שאין בהמת קדש תמימה יוצאה לחולין: **לעשות לו דמים.** שתהא אותה של חולין שוה כאותה של הקדש: **גמ' אאפוסי.** בתמורה: **קדשי נדק הכיס.** אם הערמיד בהמת חולין ואמר זו תמורת זו וחליפי זו: **לא אמר כלום.** לשון תמורה הוא ואינן עושין תמורה כדאמרינן בפ"ק (לעיל יג.), יצאו קדשי בדה"כ שם: **זו מחה זו מחוללת על זו דבריו קיימין.** ויצאו ההקדש לחולין וזה נכנס תחתיו שקדשי ב"ה נפדין אפילו תמימין אלמא תחת ליגשא דאחולי הוא. ל' יהושלי' מי תפסן פדיון כלומר מי עבדי תמורה: ופס

[3] ה) קדושת דמים מדחה. המקדיש בהמה לדמים בשעה שאינה ראויה לגופה כגון הכא דכי אקדשה לפלגא לא אקדשה אלא לדמי ומדמי לה ממזבח לעולם ו) ס"ד דלא חייל דיחוי אלא אמידי דאקדשיה למזבח ונדחה: **בעלי חיים נדחין.** ואע"ג דהדר מיחדו לעולם משום דיחוי קמאי: **דיחוי מעיקרא.** כגון זו שמתחלת הקדשה נדחית הוי דחוי ופלוגתא היא דאיכא למ"ד (סוכה לג.) נראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה אבל דיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי: **אליה עולה ואליה מעשר דברי הכל עולה קריבה.** אפילו נתכוון מתחלה לכך דלא חשיבא מילתא בתריתא כמ"ג אלא דרך מנין ו) ויהא הוא עשירי וה"ה נמי אם אמר אליה עולה ואליה תמורה לא חיילא תמורה לגבי עולה דלא קאי שום בהמה גביה שהוא מיתר בה: **אלא אליה מעשר ואליה תמורה.** ח) ותרוייהו כי הדדי מינהו הי חייל ט): תמורה נוהגת בכל: **מתני' מחה זו תמורה זו חליפי זו.** לשון תמורה מינהו: **מחוללת.** לשון חילול הוא ולא אמר כלום שאין בהמת קדש תמימה יוצאה לחולין: **לעשות לו דמים.** שתהא אותה של חולין שוה כאותה של הקדש: **גמ' אאפוסי.** בתמורה: **קדשי נדק הכיס.** אם הערמיד בהמת חולין ואמר זו תמורת זו וחליפי זו: **לא אמר כלום.** לשון תמורה הוא ואינן עושין תמורה כדאמרינן בפ"ק (לעיל יג.), יצאו קדשי בדה"כ שם: **זו מחה זו מחוללת על זו דבריו קיימין.** ויצאו ההקדש לחולין וזה נכנס תחתיו שקדשי ב"ה נפדין אפילו תמימין אלמא תחת ליגשא דאחולי הוא. ל' יהושלי' מי תפסן פדיון כלומר מי עבדי תמורה: ופס

[4] ו) גירי דכיון היה נכתן פשיטא וכו' ת"ר פפא לא נגרסא כי הכלעיל (דף כה סע"ב) ועי' כשיטה מקובצת אות כ'. ח) עי' ל"ק דנ: ולל"ע ועי"ע מתוס' לעיל דף כה: ד"ה לא נגרסא וכש"ך חו"מ סימן רטז סי"ק כה.

מסורת הש"ס

ה) קדושין ז: פסחים נח. יומא סב. כריתות כז. זבחים כה. נט. נמ. [נמ.]. ב) ל"ל חייס. ג) ב"מ מז.). ד) ד"ה כ"ח ל"ל קודם ד"ה קדושת ל"ק. ה) ולא מיתת דלא ליהוי דיחוי ל"ק. ו) ויהא הי עשירי ל"ק. ז) [דף כט.]. ח) [ל"ל מנחות ק:]. ט) מעיקרא ואע"ג שקדוש קדושת ל"ק. י) דקדיש קדושת ל"ק. כ) משום דאיכך מילתא דר"ש דאמר ל"ק. ל) דטעמא דמ"ד בר"ח ל"ק. מ) דקסבר ר"ש דבר"ח ל"ק. נ) דמ"ל דס"ל דב"ח אין נדחין ליף מקרא ל"ק. ס) דקאמר בר"ח ל"ק. ע) [וכוכחים יב. תיקן כענין אחר]. פ) ומקרבה ל"ק. צ) דס"ל רש"י דגי' ל"ק דמסתבר ליה דטעמא דר"ש משום כו'. ק) ל"ל ר' יוסי דס"ק.

הגהות הב"ח

(ה) נב' ש"מ תלת ש"מ בעלי חיים נדחין וש"מ קדושת דמים מדחה וש"מ נחתי:

הגהות הגר"א

[א] נב' פיסק. נדפ"י ל"ל ולי ק"ד ליגמא לאיתפוסי הוא מי תפסן פדיון אמר כו':

רבינו גרשום

ש"מ בעלי חיים. שאין בהן כוח נדחים מהקרבה: וש"מ קדושת דמים מדחה. דהא בהמה קדושת דמים היא ומדחה הקרבה. וש"מ דחוי מעיקרא. כגון זו שנדחית מתחלה בשעה שהקדיש אלא דבר הכל עולה אפילו לר' יוסי דחציה כעשר לא קדיש דמעשר אינו קדוש אלא בשעת יציאתו מתחת השבט העשירי: אבל היכא דאמר חציה תמורה וחציה מעשר. דלא אמר מראדי לא על תמורה ולא על מעשר דאין אדם אומר הרי זו תמורה (סתם) אא"כ אמר תמורה (תחת) זו וכן אין אדם יכול לומר הרי זה מעשר אלא בשעת יציאתו מן הדיר: והיכא דאמר סתם הכי חציה תמורה וחציה מעשר מאי לשון איזה יקרב תמורה יקרב שכן נוהגת כו': שכן מקדיש לפניו ולאחריו. כדתנן קרא לתשיעי עשיריי כו' שלשתן מקודשין: נמלך ג) פשיטא דחסום לשון ראשון: לא נצרכנו. אע"ג דנמלך בתוך כדי דבור בכדי שאילות שלום ד) הרב לחלמיד מהו דתימא כדבור דמי והאי דשתיק ונמלך דעיניו קא מעיין הוא מה היה דעתו לומר כדי לשתף עם עולה ולימהי דבריו קיימין דליהוי תמורה עולה ושלמים קמ"ל דלא: מי שאמר על בהמה אחת הרי זו תחת זו אז אתא זו חמורתו זו אז זו חלופי זו הרי זה לשון חמורה. דתמורה וחליפין כתיב בפירוש לא יחליפנו ולא ימיר אבל אמר זו תהא מחוללת על זו אין זו לשון חמורה ולא לקי: ואם היה הקדש בעל מום. ואמר זו מחוללת על זו: יצא לחולין. ונכנס זו תחתיו דהוי

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com